

Evenimentul zilei – 25 mai 2011

Actualitatea lui Ioan Petru Culianu: Cei pe care zeii îi iubesc mor tineri

de Vladimir Tismăneanu

În urma cu două decenii, pe campusul Universității din Chicago, s-a comis o crimă abominabilă.

Cel ucis, [profesorul Ioan Petru Culianu](#), a fost un spirit eminent democratic, un erudit de geniu, urmaș al uneia dintre marile familii intelectuale ale românilor, cosmopolit în sensul cel mai nobil al acestui cuvânt, sprijinitor statornic al pluralismului și adversar al totalitarismului, al național-securismului fascistoid. Nici azi nu știm cine l-a lichidat pe Culianu. În ceea ce mă privește, știu un lucru, că la întrebarea cui prodest răspunsul nu poate fi decât unul: celor care urăsc toleranța, adevărul și încrederea între oameni.

În perioada cât am lucrat la Raportul Final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, am cerut (nu doar eu) să ni pună la dispoziție documentele despre Culianu din arhivele SRI și SIE. La vremea aceea, deci în 2006, în pofida prevenitoarelor asigurări de cooperare venite din partea șefilor de-atunci ai celor două instituții, n-am obținut nimic. Sper că în curând toate informațiile legate de acest caz să fie complet de-secretizate. Apelez în acest sens la domnii George Maior și Mihai-Răzvan Ungureanu.

Constatând în anii din urmă o resurecție a "stilului" impertinent, virulent și resentimentar propriu mediocrității axiofobe (și inevitabil xenofobe), a tentativelor de calomniere a celor care sunt într-adevăr devotați culturii democratice românești, demascat cu ani în urma de Ioan Petru Culianu, am decis să recitesc cartea sa "Păcatul împotriva spiritului. Scrieri politice", ediția a II-a adăugită, Polirom, 2005. Sunt strânse astfel într-o construcție coerentă, grație Terezei Petrescu Culianu, articole și interviuri pe teme politico-istorice. Să amintesc că volumul se încheie cu textul meu "Cei pe care zeii îi iubesc mor tineri", publicat ca necrolog pentru prietenul ucis, în revista "22" din 31 mai 1991. Este o carte pe care neo-fundamentalistii nu pot decât să o deteste, tot așa cum urăsc rațiunea, spiritul critic, autonomia individului, moderația, constituționalismul.

Din articolul "Patriot?" reiau [aici](#) acest pasaj: "Îl aud din nou pe prieten: Bine, domnule, dar de ce cobori la nivelul derbedeilor? Crezi că-i nevoie să-ți argumentezi cazul? Să le scoți pe nas titlurile dumitale? Există în România nenumărați oameni de bine, cu titluri de la cele mai importante instituții din lume, inteligenți, creativi, independenți. Oare ignori lucrul asta? Nu. Cătuși de puțin. Acești oameni sunt prietenii mei, îi stimez, iar pentru ei aș arăta adevărat patriotism, spirit de sacrificiu, umilință. Dar nu ei au inventat raționamentele absurde de mai sus, ci derbedeii. Acestora trebuie să le răspunzi pe limba lor. M-am prefăcut destul că nu-i aud. E timpul să mă audă și ei pe mine. Și, cu voie ori fără voie o voi face, tot mai mult și tot mai tare". ("[Lumea](#) liberă", New York, 11 august 1990). Oare se pot găsi cuvinte mai actuale decât acestea atunci când te întâlnești cu insultele grobiene și denigrările infame?

În eseul intitulat "Ku-Klux-Klan Ortodox", Culianu analiza legionarismul/ortodoxismul ca eșafodaj ideologic al salvării prin înlăturarea elementului "străin" din religie; alungarea

elementului "străin" din țară și fondarea "Omului Nou", ideal pe care "vestitorii" extremei drepte, spre a relua termenul lui Dinu Pillat, îl împărtășeau cu cei ai bolșevismului. Ce nu anticipa Culianu, altminteri un gânditor cu capacități premonitorii absolut uluitoare, era resurecția radicalismului stângist, alianța greu imaginabilă ce avea să se formeze între toți cei care detestă valorile liberalismului democratic, ceea ce eu numesc barocul stalino-fascist. De fapt, cum am mai spus-o, ideea de a scrie o carte despre fantasmă salvării, despre universul mitologic al politicului în post-comunism, s-a născut în lungile conversații telefonice purtate cu profesorul de la Chicago, prieten de idei și de valori.

Dacă nu ar fi fost victima aceluia abject asasinat, Ioan Petru Culianu, autorul unor texte politice și filosofice de imensă forță analitică și morală apărute în trimestrialul "Agora", ar fi fost un colaborator permanent al revistei lunare "Meridian" (editor: Dorin Tudoran, editor asociat: Vladimir Tismăneanu, director artistic: Ion Dogar Marinescu) de la al cărei prim număr se împlinesc acum douăzeci de ani. Mai scriau acolo: Ken Jowitt, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Michael S. Radu, Agnes Heller, Ferenc Feher, Jean-François Revel, N. Manolescu, Virgil Nemoianu, Daniel Chirot, Zoe Petre, Vasile Gogea, Mircea Mihăieș, Adriana Babeți, Andrei Brezianu, Leonard Oprea, Matei Călinescu, Daniel Pipes, Juliana Geran Pilon, Stelian Tănase, Dan Petre, Ioan Bogdan Lefter, Liviu Cangeopol, Dan Petrescu, George Banu. Doresc să recomand tulburătorul articol despre Ioan Petru Culianu semnat de Andrei Oișteanu în revista "22" cât și răscolitoarea carte "Ultimul Culianu" de H.-R. Patapievi.

<http://www.evz.ro/detalii/stiri/senatul-evz-actualitatea-lui-ioan-petru-culianu-cei-pe-care-zeii-ii-iubesc-mor-tineri-931361.html>

Contributors – 20 mai 2011

Actualitatea lui Ioan Petru Culianu: Cei pe care zeii îi iubesc mor tineri

de Vladimir Tismăneanu

În urma cu două decenii, pe campusul Universității din Chicago, s-a comis o crimă abominabilă. *Toute l'eau de la mer ne suffirait pas à laver une tache de sang intellectuelle*, scria Lautréamont. Cel ucis, profesorul Ioan Petru Culianu, a fost un spirit eminent democratic, un erudit de geniu, urmaș al uneia dintre marile familii intelectuale ale românilor, cosmopolit în sensul cel mai nobil al acestui cuvânt, sprijinitor statornic al pluralismului și adversar al totalitarismului, al național-securismului fascistoid. A fost un carturar din stirpea lui Hasdeu, Parvan, Iorga și Mircea Eliade. Nici azi nu știu cine l-a lichidat pe Culianu. În ceea ce mă privește, știu un lucru, ca la întrebarea *cui prodest* răspunsul nu poate fi decât unul: celor care urăsc toleranța, adevărul și încrederea între oameni.

În perioada cât am lucrat la Raportul Final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, am cerut (nu doar eu) să ni se pună la dispoziție documentele despre Culianu din arhivele SRI și SIE. La vremea aceea, deci în 2006, în pofida prevenitoarelor asigurări de cooperare venite din partea șefilor de atunci ai celor două instituții, n-am obținut nimic. Asemeni lui Andrei Oișteanu, sper și eu că toate informațiile legate de acest caz, fără nici o

exceptie, sa fie complet de-secretizate. Apelez in acest sens la domnii George Maior si Mihai-Razvan Ungureanu.

Constatand in anii din urma o resurectie a "stilului" impertinent, virulent si resentimentar propriu mediocritatii axiofobe (si inevitabil xenofobe), a tentativelor de calomniere a celor care sunt intr-adevar devotati culturii democratice romanesti, demascat cu ani in urma de Ioan Petru Culianu, am decis sa recitesc cartea sa *Pacatul impotriva spiritului. Scrieri politice*, editia a II-a adaugita, Polirom, 2005. Sunt strinse astfel intr-o constructie coerenta, gratie Terezei Petrescu Culianu, articole si interviuri pe teme politico-istorice. Sa amintesc ca volumul se incheie cu textul meu "**Cei pe care zeii ii iubesc mor tineri**", publicat ca necrolog pentru prietenul ucis, in revista 22 din 31 mai 1991. Este o carte pe care neo-fundamentalistii nu pot decit sa o deteste, tot asa cum urasc ratiunea, spiritul critic, autonomia individului, valorile liberale si conservatoare, moderatia, constitutionalismul. Toate aceste sunt pentru ei patologii ale modernitatii burgheze. Patria lor este de fapt ceea ce nazistii numeau *Volksgemeinschaft*, comunitatea tribala in care noii şamani să-şi poată exercita atributele magico-delirante.

Din articolul *Patriot?* reiau aici acest pasaj: "Il aud din nou pe prieten: Bine, domnule, dar de ce cobori la nivelul derbedeilor? Crezi ca-i nevoie sa-ti argumentezi cazul? Sa le scoti pe nas titlurile dumitale? Exista in Romania nenumarati oameni de bine, cu titluri de la cele mai importante institutii din lume, inteligenti, creativi, independenti. Oare ignori lucrul asta? Nu. Catusi de putin. Acesti oameni sunt prietenii mei, ii stimez, iar pentru ei as arata adevarat patriotism, spirit de sacrificiu, umilinta. Dar nu ei au inventat rationamentele absurde de mai sus, ci derbedeii. Acestora trebuie sa le raspunzi pe limba lor. M-am prefacut destul ca nu-i aud. E timpul sa ma auda si ei pe mine. Si, cu voie ori fara voie o voi face, tot mai mult si tot mai tare". (*Lumea libera*, New York, 11 august 1990). Oare se pot gasi cuvinte mai actuale decat acestea atunci cand te intalnesti cu insultele grobiene si denigarile infame?

In eseu intitulat *Ku-Klux-Klan Ortodox*, cred ca ultimul articol romanesc al marelui istoric al religiilor, Culianu analiza legionarismul/ortodoxismul ca esafodaj ideologic al salvarii prin inlaturarea elementului "strain" din religie; alungarea elementului "strain" din tara si fondarea "Omului Nou", ideal pe care "vestitorii" extremei drepte, spre a relua termenul lui Dinu Pillat, il impartaseau cu cei ai bolsevismului: "Ortodoxistii produc la vremea respectiva o enorma maculatura, care azi apare cu totul descreierata. Garda de Fier pleaca de la aceasta ideologie, in care introduce elemente mistice si de societate secreta. Pericolul fundamentalismului in sanul ortodoxiei nu s-a stins. Dimpotriva, azi pare mai puternic ca oricand". (*Meridian*, mai-iunie 1991). Ce nu anticipa Culianu, altminteri un ganditor cu capacitati premonitorii absolut uluitoare (povestirea sa despre "Jormania libera" ramane o capodopera a literaturii politice), era resurectia radicalismului stangist, alianta greu imaginabila ce avea sa se formeze intre toti cei care detesta valorile liberalismului democratic, ceea eu numesc barocul stalino-fascist. De fapt, cum am mai spus-o, ideea de a scrie o carte despre fantasmеle salvarii, despre universul mitologic al politicului in post-comunism, s-a nascut in lungile conversatii telefonice purtate cu profesorul de la Chicago, prieten de idei si de valori.

Daca nu ar fi fost victima aceluia abject asasinat, Ioan Petru Culianu, cel care tinuse rubrica "Scoptophilia" in saptamanlul *Lumea Libera Romaneasca* de la New York, autorul unor texte politice si filosofice de imensa forta analitica si morala aparute in trimestrialul *Agora*, ar fi fi fost un colaborator permanent al revistei lunare *Meridian* (editor: Dorin Tudoran, editor asociat: Vladimir Tismaneanu, director artistic: Ion Dogar Marinescu) de la al carei prim numar se implinesc acum douazeci de ani. Mai scriau acolo: Ken Jowitt, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Michael S. Radu, Agnes Heller, Ferenc Feher, Jean-Francois Revel, N. Manolescu, Virgil Nemoianu, Daniel Chirot, Zoe Petre, Vasile Gogea, Mircea Mihaies, Adriana Babeti, Andrei Brezianu, Leonard Oprea, Matei Calinescu, Daniel Pipes, Juliana Geran Pilon, Stelian Tanase, Dan Petre, Ioan Bogdan Lefter, Liviu Cangeopol, Dan Petrescu, George Banu.

Recomand aici tulburatorul articol semnat de Andrei Oisteanu in revista 22:

<http://www.revista22.ro/asasinarea-lui-culianu-dup259-20-de-ani-10579.html>

Recomand superba, rascolitoarea carte *Ultimul Culianu* de H.-R. Patapievici:

<http://www.humanitas.ro/humanitas/ultimul-culianu>

<http://www.contributors.ro/cultura/actualitatea-lui-ioan-petru-culianu-cei-pe-care-zeii-ii-iubesc-mor-tineri/>